

Puolustusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vastavuoroisista puolustushankinnoista Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vastavuoroisista puolustushankinnoista Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 274/2018 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Jari Takanen, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Anette Parviainen, puolustusministeriö
- everstiluutnantti Jukka Korhonen, Pääesikunta

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ulkoministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä vastavuoroisista puolustushankinnoista tehtävän sopimuksen sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Sopimuksella sovitaan puolustushankintoja ohjaavista periaatteista sekä niihin sovellettavista menettelyistä. Sopimusta sovelletaan Suomen puolustusministeriön ja Amerikan Yhdysvaltojen puolustusministeriön hallinnonalojen tutkimus- ja tuotekehitystyön hankintoihin sekä tavara- ja palveluhankintoihin. Sopimuksella jatketaan maiden välisen puolustusmateriaalialan yhteistyön kehittämistä ja laajentamista sekä kotimaisen teollisuuden kilpailuedellytysten parantamista. Lisäksi sopimuksella helpotetaan amerikkalaista alkuperää olevan puolustusmateriaalin hankintoja. Sopimus sisältää myös tapauskohtaisen poikkeamamahdollisuuden Buy American Act'n vaatimuksista, joka edesauttaa Suomen puolustusteollisuuden vientimahdollisuuksia Yhdysvaltoihin. Sopimuksella korvataan vuonna 2008 Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä tehty, ja vuonna 2009 voimaantullut, pöytäkirja puolustusmateriaalin hankintoja koskevista vastavuoroisista periaatteista.

Valiokunnan mietintö PuVM 2/2018 vp

Sopimuksen voimaantulo edellyttää, että Suomen tasavallan hallitus ilmoittaa Amerikan Yhdysvaltojen hallitukselle, että se on saattanut loppuun sopimuksen voimaansaattamiseksi tarvittavat kansalliset toimenpiteet. Sopimus on voimassa kymmenen vuotta. Sopimuksen voimaansaattamislaki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus laiksi vuonna 2008 Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä vastavuoroisista puolustushankinnoista tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain kumoamisesta. Kyseinen laki ehdotetaan tulemaan voimaan 3 päivänä lokakuuta 2019, kun pöytäkirjan voimassaolo on lakannut.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksen perusteluissa todetaan, että Suomen harjoittamalla kansainvälisellä puolustusmateriaalialan yhteistyöllä luodaan edellytyksiä sotilaallisen huoltovarmuuden turvaaville ja taloudellisesti edullisille puolustusmateriaalihankinnoille. Yhteistyöllä parannetaan puolustusvoimien mahdollisuuksia osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan, antaa ja pyytää kansainvälistä apua sekä hankkia materiaalia ja sen täydennyksiä kriisiaikana. Lisäksi yhteistyön tavoitteena on alentaa puolustusmateriaalin hankinta- ja ylläpitokustannuksia, parantaa sen yhteensopivuutta sekä kotimaisen teollisuuden vientimahdollisuuksia. Puolustusmateriaalialan yhteistyötä voidaan tehdä puolustusmateriaalin elinjakson eri vaiheissa.

Esityksen mukaan puolustusmateriaalialan kansainvälistä yhteistyötä tehdään sekä valtioiden että yritysten tasolla. Suomen puolustusmateriaaliteollisuudelle alan yhteistyö on välttämätöntä alan kilpailukyvyyn ja elinkelpoisuuden säilyttämiseksi Suomessa. Teollisuusyritysten välinen yhteistyö osaltaan vahvistaa kotimaista huoltovarmuutta. Suomi tekee puolustusmateriaalialan yhteistyötä keskeisten kumppaneiden kanssa, joita ovat esimerkiksi Pohjoismaat, Euroopan unionin jäsenvaltiot ja Yhdysvallat. Yhteistyötä on tehty sekä kahden- että monenvälisesti.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella puolustusvaliokunta puoltaa Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä vastavuoroisista puolustushankinnoista tehtävän sopimuksen sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta hyväksymistä.

Suomen puolustusmateriaalialan kansainvälinen yhteistyöverkosto

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kahdenvälisen yhteistyön perustan muodostavat puolustusmateriaalialan yhteistyöpöytäkirjat (Memorandum of Understanding, MOU), joita Suomen puolustusministeriö on tehnyt muun muassa keskeisten Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja Sveitsin puolustusministeriöiden kanssa. Nämä yhteistyöpöytäkirjat ovat lähtökohtaisesti luonteeltaan oikeudellisesti sitomattomia, osapuolten keskinäisen poliittisen yhteisymmärryksen ilmaisevia asiakirjoja.

Valiokunnan mietintö PuVM 2/2018 vp

Suomen ja Yhdysvaltain välinen puolustusmateriaaliyhteistyö

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Yhdysvallat pitää puolustusmateriaalialan pöytäkirjoja oikeudellisesti osapuolia sitovina. Asiakirjan nimi — esimerkiksi yhteisymmärryspöytäkirja tai sopimus — ei määritä sen valtiosääntöopillista merkitystä tai hyväksymistasoa, vaan sen määrittää asiakirjan sisältö. Sekä aiemmat pöytäkirjat (1991 ja 2009), että nyt solmittava sopimus (Agreement) sisältävät useita lainsäädännön alaan kuuluvia kohtia ja edellyttävät siten eduskunnan hyväksymistä.

Suomen ja Yhdysvaltojen välinen puolustusmateriaalialan yhteistyö perustui lokakuuhun 2009 saakka Suomen ja Yhdysvaltojen välillä 24.10.1991 solmittuun pöytäkirjaan (Memorandum of Understanding, MoU) puolustusmateriaalin hankintoja koskevista vastavuoroisista periaatteista (valtiosopimus, SopS 94/1991). Sopimuksen ensisijaisena tavoitteena oli kaupanesteiden poistaminen puolustusmateriaalihankinnoissa.

Nykyinen hallitusten välinen pöytäkirja tuli voimaan 3.10.2009 (valtiosopimus, SopS 52/2009). Pöytäkirja on voimassa 10 vuotta sen voimaantulosta eli lokakuuhun 2019. Suomen puolustusministeri allekirjoitti uuden sopimuksen (Agreement between the Government of the United States of America and the Government of the Republic of Finland concerning reciprocal defense procurement) Suomen puolesta 19.10.2018, ja Yhdysvaltojen hallituksen toimesta sopimus allekirjoitettiin 26.11.2018.

Edellä mainittujen asiakirjojen lisäksi Suomen ja Yhdysvaltojen puolustusministeriöt ovat tehneet vuonna 2007 kahdenvälisen, oikeudellisesti sitomattoman puolustusmateriaalialan yhteistyötä koskevan periaatejulistuksen, jonka kattavuus on pöytäkirjoja laajempi. Suomi ja Yhdysvallat allekirjoittivat myös lokakuussa 2016 kahdenvälisestä puolustusyhteistyötä koskevan aiejulistuksen (Statement of Intent, SOI). Aiejulistuksen tavoitteena on syventää kahdenvälistä puolustusyhteistyötä, lisätä säännönmukaisuutta ja monipuolistaa yhteistyötä. Aiejulistus on yleinen yhteistyöasiakirja, joka ei sido osapuolia oikeudellisesti eikä sisällä maiden välisiä puolustusittoumuksia. Periaatejulistus puolestaan on puolustusmateriaalialan yhteistyötä koskeva yleinen yhteistyöasiakirja, eikä se sido osapuolia oikeudellisesti. Edellä mainittujen järjestelyjen lisäksi Suomi, Ruotsi ja Yhdysvallat allekirjoittivat toukokuussa 2018 kolmenvälisen aiejulistuksen (Statement of Intent, SOI), joka täydentää ja kokoaa yhteen aikaisemmin sovittuja asiakokonaisuuksia.

Yhteenveto

Suomi on uusimassa Yhdysvaltain kanssa tehtävää valtiosopimustasoista järjestelyä puolustusmateriaaliyhteistyöstä nyt siis kolmannen kerran. Valiokunta toteaa, että Yhdysvallat on Suomelle erittäin tärkeä kohdemaajantasaisten puolustusmateriaalin ostamisen suhteen. Tätä taustaa vasten nyt uusittava valtiosopimus on välttämätön. Esimerkkejä Yhdysvalloista ostetusta puolustusmateriaalista ovat muun muassa F 18 -hävittäjät, tykistörokettijärjestelmät (MLRS) sekä erilaiset johtamisjärjestelmät.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomen ja Yhdysvaltain puolustusmateriaaliyhteistyö on pitkälti yhdensuuntaista — Suomi ostaa mittavasti materiaalia Yhdysvalloista, mutta suo-

Valiokunnan mietintö PuVM 2/2018 vp

malaisten puolustusteollisuusyritysten tuotteiden pääsy Yhdysvaltain markkinoille on erittäin vaikeata johtuen muun muassa Buy American Act -lainsäädännöstä, joka vaatii Yhdysvaltain hallintoa antamaan etusijan puolustusmateriaalihankinnoissa kotimaiselle tuotannolle. Uusittava sopimus sisältää edellisen sopimuksen lailla poikkeusmahdollisuuden edellä todettuun säädökseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen puolustushallinto käyttää poikkeusmahdollisuutta täysimääräisesti hyväkseen edistääkseen suomalaisen puolustusteollisuuden vientiedellytyksiä Yhdysvaltain markkinoille.

Muutos voimaansaattamislain nimeen

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan voimaansaattamislain (1. laki) nimeä on tarpeen tämentää. Esityksessä voimaansaattamislain nimi on muodossa *Laki vastavuoroisista puolustushankinnoista Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen kanssa välillä tehdystä sopimuksesta Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä vastavuoroisista puolustushankinnoista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta*. Lain nimen tulisi kuitenkin olla *Laki vastavuoroisista puolustushankinnoista Amerikan Yhdysvaltojen kanssa tehdystä sopimuksesta*. Laki tulisi korjata myös ruotsinkieliseen versioon, jolloin lain oikea nimi on *Lag om avtalet med Amerikas Förenta Stater om ömsesidig försvarsupphandling*.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Puolustusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 274/2018 vp tarkoitetun sopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 274/2018 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 274/2018 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

~~vastavuoroisista puolustushankinnoista Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä tehdystä sopimuksesta Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä vastavuoroisista puolustushan-~~

Valiokunnan mietintö PuVM 2/2018 vp

~~kinnoista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta~~ **vastavuoroisista puolustushankinnoista Amerikan Yhdysvaltojen kanssa tehdystä sopimuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Vastavuoroisista puolustushankinnoista Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen välillä Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2018 ja Washingtonissa 26 päivänä marraskuuta 2018 tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki

Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä vastavuoroisista puolustushankinnoista tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä vastavuoroisista puolustushankinnoista tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettu laki (566/2009).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

Valiokunnan mietintö PuVM 2/2018 vp

Helsingissä 16.1.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ilkka Kanerva kok
jäsen Thomas Blomqvist r
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Krista Mikkonen vihr
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Mika Raatikainen ps
jäsen Mikko Savola kesk
varajäsen Eero Reijonen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola